

Meno psichologijos dialogų savaitė

Apskritas stalas

„KŪRYBINIO PROTO KRIZĖ - ŠIUOLAIKINIO MENO KRIZĖ“

2016 m. rugsėjo 14 d. 16:00-18:30 val.

SIEKIS

Apskritas stalas „KŪRYBINIO PROTO KRIZĖ - ŠIUOLAIKINIO MENO KRIZĖ“ surengtas, siekiant pasigilinti, kokią įtaką menas daro besiformuojančiai vidutinybių kultūrai, mažėjančiam profesionalumui, gebėjimui atrasti ne tik forma, bet ir turiniu naujus sprendimus ir kokia gali būti išeitis.

DIALOGO PRANEŠĖJAI

TATJANA CHARITONOVA

Ermitažo vedančioji psichologė, meno istorikė, Ermitažo sociologinių tyrimų departamento mokslinė bendradarbė (Sankt Peterburgas).

MARINA ČEKMARIOVA

Ermitažo menotyrininkė, meno kritikė, menotyros mokslų daktarė, meno edukacijos projektų kūrėja (Sankt Peterburgas).

GINTARAS ŠEPUTIS

Lietuvos komunikacijos agentūrų asociacijos direktorius, televizijos laidų režisierius, reklamos projektų kūrybos vadovas.

KĘSTAS LUKOŠEVIČIUS

Naujos kartos verslininkas, įmonės „BaltLed“ savininkas, organizacijos, kaip gyvo organizmo, kūrėjas.

ROLANDAS ANDRIJAUSKAS

Naujos kartos verslininkas, „DTL Vilnius“ direktorius, dantų architektas-technikas, savo veikloje taikantis gamtos principus.

habil. dr. ANTANAS ANDRIJAUSKAS

Lietuvos filosofas, kultūrologas, menotyrininkas, civilizacijos teoretikas, Vilniaus universiteto profesorius, Lietuvos estetikų asociacijos prezidentas, daugybės knygų autorius.

prof. dr. (Hr) BOGUSLAVAS GRUŽEVSKIS

Darbo rinkos tyrimų instituto direktorius, socialinių mokslų profesorius.

DIALOGO MODERATORIAI

RASA BALČIŪNIENĖ

Verlininkė, pokyčių konsultantė, ontopsichologijos praktikė, Harmoningos asmenybės instituto ir Femina Bona įkūrėja.

GINTARAS ŠEPUTIS

„Talent Safari“ įkūrėja, naujų organizavimosi formų konsultantė.

DIALOGO DALYVIAI

Apskritame stale dalyvavo per 30 verslo kūrėjų, vadovų, konsultantų, personalo vadovų, mokslo atstovų.

ESMINĖ ĮŽVALGA

Siekdami globalinių pokyčių laikmety pasaulyje konkuruoti inovacijomis, turime vystyti edukaciją, kuri per gamtą ir buvimą mene lavintų grožio pajautimą, stereotipus keičiantį mąstymą ir vaizdinę kultūrą kaip alternatyvą šablonų (per)kūrimui, kurį skatina šiuolaikinis menas, medijų turinys ir vartojimo kultūros stereotipai.

Esminę įžvalgą suformavo šios pagrindinės mintys, apibendrintos iš skirtingomis formomis pasikartojančių apskrito stalo dialogo dalyvių teiginių:

Pagrindinė mintis Nr. 1	<i>Gyvendami civilizacijos lūžių etape, turime išeiti iš savo stereotipų, orientuotis į vaizdinę kultūrą ir pasaulyje konkuruoti ilgalaikę perspektyvą turinčiu projektu – inovacijomis, kylančiomis iš mūsų tradicijų.</i>
Pagrindinė mintis Nr. 2	<i>Kūrybiškumas ir naujos formos kyla iš gamtos ir meno grožio pažadintos intuicijos.</i>
Pagrindinė mintis Nr. 3	<i>Šiuolaikinis menas skatina šablonų kūrimą, palaikantį vartojimo kultūros principus.</i>
Pagrindinė mintis Nr. 4	<i>Kūrybiškumą neigiamai veikia socialinė aplinka, vartojimo kultūra ir medijų transliuojamas turinys.</i>
Pagrindinė mintis Nr. 5	<i>Tam, kad Lietuvoje būtų daugiau kūrėjų, edukacijos užduotis – pirmiausia formuoti grožio pajautimą, o po to stereotipus keičiantį mąstymą ir vaizdinės kultūros lavinimą.</i>

PAGRINDINĖS MINTYS

PAGRINDINĖ MINTIS NR. 1

Gyvendami civilizacijos lūžių etape, turime išeiti iš savo stereotipų, orientuotis į vaizdinę kultūrą ir pasaulyje konkuruoti ilgalaikę perspektyvą turinčiu projektu – inovacijomis, kylančiomis iš mūsų tradicijų.

- Šiandien vykstantis civilizacijų lūžis, susijęs tiek su ekonominiais, tiek su kultūriniais pokyčiais, perėjimu iš tekstinės į vaizdinę kultūrą, keičia mūsų mąstymą.
- Prof. Antanas Andrijauskas įsitikinęs, kad mūsų mąstymą, mūsų kultūrą, mūsų vertybines orientacijas veikia globalinis lūžis, susijęs su dažnai mūsų nesuvokta civilizacijų ciklo kaita, tai - Vakarų civilizacijos pasitraukimu iš lyderio pozicijų ir iš lyderių arenos.

- Prof. Antanas Andrijauskas atkreipia dėmesį, kad su ekonominiais srautais perduodamos ir kultūrinės įtakos – matėme Kinijos įtaką, ir tikėtina į pasaulio areną greitai išėitu dar galingesnis žaidėjas – Indija.
- Prof. Antanas Andrijauskas akcentuoja, kas šiandien tekstų kultūra išsisemia, degradoja ir ateina visiškai kitokia – vaizdo kultūra, medijų kultūra, kurios pavyzdys - Rytų Azijos kultūra, pagrįsta hietroglifiniais mąstymo principais.
- Siekiant paskatinti kūrybiškumą Lietuvoje, reikia kitokios vertybių sistemos – reikia atsižvelgti į savo privalumus, į savo šaknis, kuriose užkoduotos inovacijos, orientuotis į vizualinę kultūrą, keisti stereotipus ir šaliai turėti ilgalaikį projektą tam, kad galėtume pasaulyje konkuruoti.
- Rasa Balčiūnienė atkreipia dėmesį, kad strateginėse kryptyse kūrybinga Lietuva, tačiau, ar žinome, kas yra kūryba ir kodėl šiandien tiek mažai kūrybingų žmonių?
- Prof. Antanas Andrijauskas akcentuoja, kad tradicija – galingiausias inovacijų elementas. Suvokti istorines perspektyvas tampa nepaprastai svarbiu, nes tu nematai platesnio horizonto.
- Prof. Antanas Andrijauskas teigia, kad Lietuvai, esant maža šalimi be didelių gamtinių resursų, šiame civilizacijos lūžyje reikia visiškai kitokio kūrybiško mąstymo, visiškai kitokio žmogaus, visiškai kitokios vertybių sistemos tiek versle, tiek švietime. Turėtume būti pasirengę kaitai, atsisakymui nuo stereotipų, kitaip, atvirai mąstyti, tapti atviresniu pasauliui, jį pažindami, bandydami suvokti, psichologiškai įsigilinti.
- Prof. Antanas Andrijauskas atkreipia dėmesį, kad nedidelė tauta civilizaciniame pasaulyje neturėtų gyventi be projekto, nesuvokiant to, kas bus, kaip pavyzdį kalbėdamas apie kinus, kurie turėdami 1000 metų istoriją, planuoja 50 metų, mažiausiai – į 20, 10 metų į priekį.
- Prof. Antanas Andrijauskas atkreipia dėmesį, kad dabartinėje globalioje civilizacijoje mes, dar to nesuprasdami, esame įmesti į nuožmiausios konkurencijos lauką ir būsime pasmerkti pralaimėjimui, jeigu nesugebėsime konkuruoti. Jis atkreipia dėmesį, kad šioje konkurencijos kovoje išlieka ir laimi tik tos tautos, kurios sugeba suvokti tai, kad darosi pasaulyje ir išnaudoti privalumus.

PAGRINDINĖ MINTIS NR. 2

Kūrybiškumas ir naujos formos kyla iš gamtos ir meno grožio pažadintos intuicijos.

- Menas padeda kurti naujus dalykus per visuminį suvokimą ir grožio, kaip tolimesnės augimo dinamikos, pajautimą.
- Prof. Antanas Andrijauskas teigia, kad vaizduojamojoje dailėje ankstyvasis Renesansas – kada viskas skleidžiasi, kada suvokiamas pasaulio grožis, kada atsiskleidžia kūrybinės galios – tai yra nuostabiausias skrydis. Visas pasaulis atrodo skaidrus, viskas pasaulyje galima.
- Kęstas Lukoševičius pasidalija savo patirtimi, kai iš jo sąlyčio su menu – muzika, gimsta įžvalgos naujiems verslo sprendimams. Kęstas Lukoševičius teigia, kad jam buvimas muzikoje, atliekant kūrinius, padėjo suvokti, kad daug dalykų, kurie būtini arba veikia versle, viskas yra išspręsta muzikoje - pradedant nuo organizacinės kultūros, organizacijos valdymo, harmonijos, balanso, dinamikų, vieno vadovo, aiškios funkcijos pasiskirstymo.
- Tatjana Charitonova pateikia tyrimą Ermitaže, kuriame, prietaisais matuodami žmonių psichofiziologines reakcijas į atrinktus meno šedevrus, jie nustatė, kad žvelgiant į meno kūrinius, kurie neiššaukia arba iššaukia labai mažą kognityvinį disonansą, atsiranda naujas požiūris į nepažįstamą realybę. 90% tyrime dalyvavusių žmonių atsakė, kad, žiūrint į tuos paveikslus, kažkas juose pasikeitė, kažkas naujo atsirado, o tai, ką jie buvo įkvėpti padaryti, po pusės metų buvo jų įgyvendinta.
- Kęstas Lukoševičius teigia, išsikėlus tam tikrą kausimą, kad muzikos praktikavimas padeda įjungti savo kūną ir pajauti tam tikrus dalykus, kurių galbūt nelabai gali suprasti protu. Kaip pavyzdį jis

pateikia savo patirtį, kada jėjimui į Japonijos rinką muzikavimas padėjo pasirinkti sėkmingą nuoseklaus pardavimo strategiją – būtent nuoseklaus muzikavimo kūriniai, išsikėlus klausimą, buvo Kęsto atliekami sėkmingiausiai.

- Kūrybingumas kyla iš žmogaus ryšio su prigimtimi, vienovės ir augimo.
  - Rasa Balčiūnienė teigia, kad, kai galvojame ir jaučiame skirtingai, kuriame šablonus, kai galvojimas ir jautimas sutampa, galime sukurti kažką naujo.
  - Tatjana Charitonova teigia, kad kūrybingumas – tai žmogaus gebėjimas pakilti laipteliu savo vystymesi.
  - Mindaugas Cezaris teigia, kad puikiai nauja kurti sekasi tuomet, kai žmogus sugrįžta prie prigimtinių principų, kai protas grįžta prie kūrėjo ir jis yra kūrybingas visa savo prigimtimi.
- Siekiant paskatinti žmones organizacijose kurti, svarbu formuoti klaidas skatinančią organizacinę kultūrą, keisti kontekstus, kad keistųsi stereotipai, ir savininkui, vadovui pradėti nuo savęs.
  - Kęstas Lukoševičius pateikia savo verslo pavyzdį, kaip jis kuria kitokius verslo kontekstus, skatina žmones bandyti ir klysti bei visuomet pradeda nuo savęs, kaip savininko ir vadovo, atkreipdamas dėmesį, kad skirtingai organizacijai gali veikti skirtingos šiuo principus realizuojančios priemonės.
- Į naują, sėkmingą veikimo lygį verslą pakylėja grožio ir funkcionalumo principai, kylantys iš gamtos – jie padeda atskleisti žmogaus individualumą ir atstatyti verslo gyvybingumą.
  - Rolandas Andrijauskas sako, kad įsigilinęs į gamtos principus, jis pradėjo kurti dantalinę architektūrą, kuri yra ne tokia greita kaip tradicinis dantų protezavimas, bet jos funkcinė ir estetinė kokybė, tausojantis efektas jau dabar lemia didelę verslo sėkmę. Jis sako: „Mes restauruojame žmogaus kramtymo aparatą, mes jo neprotezuojame, negaminame gaminio.“
  - Mindaugas Cezaris teigia, kad puikiai nauja kurti sekasi tuomet, kai žmogus sugrįžta prie prigimtinių principų.
  - Mindaugas Cezaris atkreipia dėmesį, kad verslas yra siekęs tokį lygį, kad pradeda samdyti filosofus arba didžiosios korporacijos išaugina filosofiškai mąstančius žmones, kurie gebėtų ištraukti kompanijos procesus iš sustingančio būvio - tai, ką graikai vadino giliają grožio patirtimi.

PAGRINDINĖ MINTIS NR. 3

Šiuolaikinis menas skatina šablonų kūrimą, palaikantį vartojimo kultūros principus.

- Kūryboje sėdamiesi įkvėpimo iš šiuolaikinio meno, mes perimame netikrus kūrybos principus: svarbu - šokiruoti ir įtikinti, kad tai kūrybinga ir nauja, nesvarbu – profesinis meistriškumas, nauja gali kilti iš racionalaus proto, ne iš intuicijos.
  - Prof. Antanas Andrijauskas, atkreipia dėmesį, kad dabartinė post-moderno kultūra, kuri užbaigia civilizacijos ciklą, kupina daugybės krizės motyvų - nebūties, mirties... Tai, ką mes matome Vakarų kultūroje, daugelis nužmogėjusių formų netgi visai greta – Europos centre, Marijos, žemėje šiaurės Atėnuose.
  - Marina Čekamariova parodo, kaip atsirado šokiravimu ir socialinėmis priemonėmis kuriamos „inovacijos“ mene - XX amžiaus pradžioje - Marselio Diušano, fontanas, „Menininko šūdas“, XXI amžiuje – įžymioji kaukolė, išdailinta tikrais deimantais, Končitos Vurst laimėjimas Eurovizijoje. Pop-arte žmogus individualumas pakeičiamas daiktų turėjimu, originalumas pakeičiamas banalumu, kokybė pakeičiama kiekybe. Šiuolaikiniame mene vietoje prasmės svarbu tampa konceptualumas.

- Mindaugas Cezaris teigia, kad Vakarų kultūra išgyvena didžiąją saviapgaulę ir save nuosekliai naikina jau gerus 500 metų. Tai nuosekli, milžiniška saviapgaulė, pabėgimas nuo prigimtinių principų ir pabėgimas nuo kūrėjo, kuris yra žmogaus prigimtinės išlaikytojas ir palaikytojas.
- Boguslavas Gruževskis teigia, kad yra problema, kad kūrinys atsispindi ne tiesa, o kūrėjo iškrypimo laipsnis. Tam, kad kūrinys atsispindėtų tikrovė, reikalinga pastanga. O mes pamiršome apie pastangą, mums svarbiau išreikšti save.
- Kurdami, mes dažniau paklūstame industrijos veikiantiems vartojimo ekonomikos stereotipams – galimybėms kuo daugiau parduoti (tiražuoti, koreguoti atsiradusias neigiamas pasekmes, perdaryti iš naujo ir pan.)
- Rolandas Andrijauskas dalijasi, kad odontologijos industrijoje žmogaus supratimas apie dantų protezavimą formuojamas per medijas ir atliekamas ne įvertinant individualias žmogaus charakteristikas, bet atkartojant esamą protezavimo šabloną, ko pasekoje kyla daug neigiamų šalutinių protezavimo pasekmių, protezai lūžta, jie perdaromi.
- Boguslavas Gruževskis atkreipia dėmesį, kad problema – žmogaus santykis su sistema: ar aš esu tas, kuris diktuoja, ar esu tas, kuris mokosi ir nori pasiekti? Mes kol kas pasirinkome antrą, jis yra pigesnis, paprastesnis ir gerai apmokamas.

PAGRINDINĖ MINTIS NR. 4

Kūrybiškumą neigiamai veikia socialinė aplinka, vartojimo kultūra ir medijų transliuojamas turinys.

- Šiandien kūrybai vis didesnę įtaką turi medijos - kūrėjai įkvėpimo vis dažniau semiasi iš vaizdinių stereotipų socialiniuose tinkluose.
- Gintaras Šeputis atkreipia dėmesį, kad šiandien kalbant apie meną, idėjas ir ypač apie mados dizainą reikia pastebėti, kad kūryba dažnai vyksta, perdurbant socialiniuose tinkluose (tokiuose kaip Instagram, Pinterest) kaupiamą informaciją, sąmoningai ar nesąmoningai panaudojant vaizdinius, kurie yra virtę ikonomis ar žymėmis po savimi tam tikrą istoriją.
- Medijų poveikį kūrybai iliustruoja Gintaro Šepečio pateiktas tyrimas, kuriame, išanalizavus 80 stojančiųjų į fotografijos ir medijų specialybę, darbus, akivaizdžiai atsikartoja tuo metu rodytų populiarių filmų, video reklamų, animacijos temos ir herojai.
- Gintaro Šepečio pateiktas NASA tyrimas rodo, jog su amžiumi, veikiant socialinei aplinkai, ryškių kūrybinių gebėjimų turinčių žmonių dalis mažėja (5 metų vaikų tarpe jų yra 98%, o suaugus lieka tik 2%).
- Boguslavas Gruževskis sako, kad nauji dalykai didina pardavimus - 2% žmonių yra kūrybingi, o už nekūrybingumą moka, nekūrybingumą lengviau parduoti.

PAGRINDINĖ MINTIS NR. 5

Tam, kad Lietuvoje būtų daugiau kūrėjų, edukacijos užduotis – pirmiausia formuoti grožio pajautimą, o po to stereotipus keičiantį mąstymą ir vaizdinės kultūros lavinimą.

Grožis – kūrybos šaltinis.

- Boguslavas Gruževskis teigia, kad grožio šaltinis yra žmogus, ir yra tai kriterijus, kurio reikia siekti, kurį reikia atpažinti.
- Rasa Balčiūnienė teigia, kad vaikystėje reikia mokinti tik grožio pajautimo, o tik po to – mąstymo, cituodama buvusį Uficijaus galerijos direktorių: „Leiskite jaunimą kuo ilgiau pabūti Uficijaus galerijoje Florencijoje - jie sugers tą visą grožį ir aplinkoje jie matys darnias proporcijas, nes grožis ir yra pirmiausia proporcija.“ O žmonės vadovus, pasak jo, reikėtų apgyvendinti

Uficijaus galerijoje, nes tada jų sprendimai nebūtų orientuoti į trumpalaikį šiandien čia ir dabar siekimą bet kokia kaina.

Keisti stereotipus padeda individuali kontekstų kaita.

- Prof. Antanas Andrijauskas atkreipia dėmesį, kad turėtume keliauti po pasaulį, turėtume pajusti vietas su visiškai kitokiais stereotipais, tam, kad galėtume pakeisti savo stereotipus.
- Kęstas Lukoševičius atkreipia dėmesį, kad jo versle išeiti iš savo stereotipų padeda kontekstus pakeičiančios veiklos (visa organizacija persikelia dirbti į kitą vietą savaitei, penktadienio pusryčiai, mankštos rytai, jogos, maratono bėgimai), kurios veikia jiems, bet nebūtinai kitose organizacijose.

Kūrybiškumas remias vaizdine kultūra.

- Prof. Antanas Andrijauskas teigia, kad vaizdinė kultūra yra galingiausias inovatyvumo ir kūrybiškumo stimulus, nes vaizdinė kultūra ugdo asociatyvinį mąstymą, kūrybiškumą, vaizduotės, fantazijos polinkius - vieną pagrindinių kūrybiškumo elementų.
-